מפניני הפרשה - מאמר

קורבנות נדבה מול קורבנות חובה

עיסוקו המרכזי של חומש ויקרא הוא – הקורבנות. המסר העיקרי והפשוט של פרשיות הקורבנות הוא לעבוד את העבודה, כפי שהיא מנוסחת בתורה שבכתב ומבוארת ומפורטת בתורה שבעל פה ובפוסקים. הרמב"ם בהלכות מעילה פרק ח' כתב: "...**וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן, אמרו חכמים שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד, שבעשיית החוקים והמשפטים זוכים הישרים לחיי העולם הבא" בכל זאת הרמב"ם בהלכות תמורה פרק ד' כתב: "...אף על פי שכל חוקי התורה גזירות הם כמו שביארנו בסוף מעילה, ראוי להתבונן בהן וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם...**"

פרשת ויקרא עוסקת בשני סוגי קורבנות. הפרשה פותחת בקורבנות הנדבה ובהם: עולה, מנחה ושלמים, וחותמת בקורבנות חובה: חטאת, קורבן עולה ויורד, ואשם. אומנם ההבדל העיקרי בין קורבנות נדבה לקורבנות חובה, הוא שקורבנות נדבה באים עפ"י רצונו של המקריב ולעומתם בקורבנות חובה המקריב מתחייב בהם עקב חטא שחטא בו.

אולם אם נתבונן נראה שקיים הבדל מהותי נוסף, והוא: מרחב הבחירה. בקורבנות נדבה מרחב הבחירה של המקריב הוא גדול מאוד. המקריב יכול להקריב קורבן מן הבקר, מן הצאן – כבשים או עיזים, מן העוף – תורים או בני יונה, ואפילו מן הצומח , סולת למנחה. כמו כן בידו לקבוע אם יהיה קורבנו כליל לעולה, או כקורבן שלמים שמרביתו נאכל על ידי נותן הקורבן.

לא כן הדבר בקורבנות החובה, בהם התורה קובעת למקריב בדיוק מה להקריב, אם זכר או נקבה, אם פר או שעיר, אם איל או כבשה ולא מותירה לו כמעט מרחב בחירה, למעט הבחירה בין כבשה לשעירה.

נמצא אם כן, שהחא מצמצם את בחירתו של האדם, לפני החטא הוא יכל לקבוע במידה רבה, מה יקריב וכיצד יתקרב לה', אבל אחרי שחטא מכתיבים לו וקובעים לו זאת משמים.

אולם יש לדעת, שצמצום זה של החירות והבחירה אינו מבחינת גזירה נצחית. אדרבה מהותם של הקורבנות חטאת ואשם היא להחזיר לחוטא את שיווי משקלו, את עמידתו האיתנה ואת מרחב בחירתו. ולשם כך, לא די בהקרבת הקורבן, אלא יחד עם ההקרבה צריך החוטא לקרב את עצמו במעשה התשובה, כמו שכתוב ספר מצוות גדול עשין סימן טז': "...**וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאים קרבן על שגגתם או על זדונם אין מתכפר להם בקרבנם עד שיעשו תשובה ויתוודו וידוי דברים שנאמר: והתודה \את\ אשר חטא עליה**..."

אחרי שאדם שב בתשובה והקריב את קורבנו , חוזר הוא למצבו הקודם, ומחזיר לעצמו את מרחב בחירתו הקודם. ויתכן אפילו לומר שאופקי בחירתו התרחבו, שכן דרגתו אחרי התשובה גבוה יותר משהייתה לו קודם, שהרי כבר אמרו חז"ל במסכת ברכות דף לד: "...**דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדים - צדיקים גמורים אינם עומדים, שנאמר: שלום שלום לרחוק ולקרוב. לרחוק ברישא וחדר לקרוב**..." ולפי תפיסת חז"ל מזמור לתודה שבתהלים נתחבר ע"י משה רבנו, לשמע הבשורה על האפשרות להתוודות ולעשות תשובה, כמובא בירושלמי מסכת שבועות פרק א' מובא: "**רבי תנחומא בשם ריש לקיש בשעה שאמר לו הקב"ה למשה והתודה עליו וגו' התחיל ואמר (תהילים ק' א') מזמור לתודה - על שם והתודה עליו**..."

בין אדם לחבירו

אם רואה אדם את חבירו שהוא עצוב מפני דלותו, או מפני איזה צרה אחרת חלילה ואינו יכול לעזור לו, מצווה על כל פנים לדבר על לבו ולהפיג ממנו את דאגתו וזה נכלל בגמילת חסד.

בכמה מקומות במקורותינו כתוב, שאפילו אם אדם הוא דל ואין ידו משגת לעסוק בגמילות חסד כספית, יוכל להשיג מידה זאת בלא כסף ובלא מחיר, ע"י שידבר על לב העני ויהיו בדברי נחת וחיזוק, וינחמנו ממעשיו ומעיצבון ידיו ויכבדהו, ושכרו גדול מאד שמזומן עבור מצווה זו לחיי העולם הבא.

שואל ומשיב

שאלה: האם אפשר לקיים מצוות אכילת מצה לילה א' של פסח במצה שמורה שנעשתה במכונה חשמלית, או צריך מצה שמורה מעבודת יד?

תשובה: במסכת פסחים דף מ. דרשו חז"ל את המקרא: "**ושמרתם את המצות - עשה לה שימור לשם מצוה**". וכתב רב אהאי גאון בשאילתות פרשת צו סימן עו'. שאם לש את העיסה חרש או שוטה או קטן, שאינם חייבים במצוות, אף על פי שאפה אותה ישראל שחייב במצוות, אין יוצאים ידי חובה במצה זו. וכן פסקו ראשונים רבים וכן פסק מרן בשו"ע סימן תס'.

ולפי זה נראה שאין יוצאים ידי חובת אכילת מצה בלילה הראשון של פסח במצת מכונה, מפני שמעשה הלישה והעריכה והאפיה, הכל נעשה באופן אוטומטי, ולא על ידי כוח אדם מישראל שמחוייב במצוות. והרי זה דומה למעשה של חרש שוטה וקטן שאין בהם דעת ואינם מחוייבים במצוות. וכן פסק הגאון רבי שלמה קלוגר בתשובה. ועוד פוסקים אחרונים, ולכן מצת מכונה איננה חשובה יותר מעשיית סתם מצה, ואף שהלוחץ על הכפתור להפעלת המכונה אומר בפירוש לשם מצת מצווה, אין זה מועיל, מפני שאמירתו חלה רק על כוח ראשון של המכונה, וכשהיא ממשיכה אוטומטית לפעול, נפסק כוחו הראשון, ולא חלה על המשך הפעולה אמירת לשמה.

אמנם מצאנו לכמה גדולים שכתבו שלחיצת הכפתור להפעלת המכונה שנעשית על ידי ישראל שאומר לשמה, נחשבת כאמירת לשמה על כל מה שממשיכה המכונה לפעול עד הפסקת פעולתה, והכל נחשב ככוח אדם לשמה. וכן כתב בשו"ת 'חסד לאברהם', ובספר 'חזון איש' חלק אורח חיים סימן ו' ובשו"ת 'הר צבי' ועוד. ולכן מי שאינו מוצא מצה של עבודת יד שנעשית על ידי אנשים יראי ה' יכול לסמוך על סברתם לצאת ידי חובה במצת מכונה השמורה משעת קצירה, ואף יכול לברך עליה "על אכילת מצה".

סיכום: מצווה מן המובחר להשיג מצה שמורה עבודת יד לקיום מצוות אכילת מצה בלילה הראשון לכל הדעות. אולם בשעת דחק כאשר שלא מוצאים מצה כזו אפשר לקיים את המצווה ע"י אכילת במצת מכונה השמורה משעת קצירה ואף לברך עליה "על אכילת מצה". (שו"ת יחווה דעת א' יד)

מפניני הפרשה - רעיון

זבחי אלוקים רוח נשברה

הרמב"ן בפירושו לחומש ויקרא פרק א' פסוק א' עוסק בין יתר הדברים בטעם של עבודת הקרבנות, להלן תמצית מה שכתב לפי הפשט לגבי חטאת ועולה.

"**ויותר ראוי לשמוע הטעם שאומרים בהם, כי בעבור שמעשי בני אדם נגמרים במחשבה ובדבור ובמעשה, ציוה ה' כי כאשר יחטא יביא קרבן, ימנוך ידיו עליו כנגד המעשה, ויתודה בפיו כנגד הדבור, וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה, והכרעים כנגד ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו, כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלהיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקרבן הזה שיהא דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, וראשי אברי הקרבן כנגד ראשי אבריו, והמנות להחיות בהן מורי התורה שיתפללו עליו. וקרבן התמיד, בעבור שלא ינצלו הרבים מחטוא תמיד. ואלה דברים מתקבלים מושכים את הלב כדברי אגדה**".

אם כן עיקר עבודת הקורבנות היא מחשבת האדם בעת ההקרבה, בה הוא חוזר בתשובה ו"רחמנא ליבא בעי". ע"י הרטת האדם על עוונו, הוא מתקרב לה' ומכאן לשון "קורבן". בעת ההקרבה מוכן הוא להקריב את עצמיותו לקרבן – "אדם כי יקריב מכם", וכך באה לו כפרתו. עפ"י זה ביאר ב"נתיבות שלום" את הפסוק: "אדם כי יקריב מכם – קרבן לה', מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן" - תקריבו את קרבנכם" שאם אדם מקריב מעצמו, כלומר שמעלה בדעתו שהוא עצמו היה צריך להיות מוקרב, אז זה "קרבן לה'". אולם אם הקרבן מבחינתו, הוא רק צאן ובקר הקרבים על המזבח וזה לא נוגע אליו, הרי זה קרבנכם ולא שייך לה' - מפני שזבחי אלוקים רוח נשברה. (תהלים מזמור נא')

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ר' ציון מאיר בן הנינה מור יוסף ע"ה

יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה — חיים בן חביבה ניסים ז"ל

ר' מאיר בן אסתר תורג'מן ז"ל — ר' יהודה בר איזה דנינו ז"ל

סמ"ך עומר בן תהילה ון גלדר ע"ה וה"ד

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

יהודית בת כנפטה חדד ז"ל — קרן בת יפה נגר ז"ל

אביבה (אנט) בת מסעודה בן סדון ז"ל — רחל בת שרה ג'אן ז"ל

ז'קלין בת אסתר אדרי ע"ה — אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה

חוה בת יצחק סולומון ע"ה — אסתר בת פרלה ונטורה ז"ל

בס"ד ב' לחודש ניסן ה'תשפ"ו
שנה שלושים ואחת גליון מספר 26
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ויקרא
מפטירים

"עם זו יצרתי לי"
(ישעיה פרק מג' – כא')

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת: 17:33
יציאת השבת: 18:31
זמן רבנו תם: 19:04

מהלכות פסח – הגעלת כלים לפסח עפ"י שו"ע ופוסקים אחרונים

הגעלת כלים - הקדמה

כשמבשלים מאכל בכלי, נבלע מעט מהמאכל בדפנות הכלי. הכלל המרכזי בעניין הגעלת כלים לפסח הוא - כבולעו כך פולטו – הכשרת הכלי לפסח, תיעשה בהתאם לאופן בליעת החמץ בכלי בשעת השימוש בו.

הגעלת הכשרת כלים לפסח – הלכות מעשיות

שולחן אוכל: לנקותו היטב ולכסותו במפה חדשה או נקיה במשך הפסח.

כיסאות: לנקותם היטב, בפרט את פרורי החמץ בין חלקי הכסא או הריפוד.

מקרר: לנקותו היטב מחמץ הנראה, בפרט בגומיות שבדלתות. את המדף שבתא ההקפאה, יש להרים ולשאוב פירורי החמץ עד היכן שניתן ולסוגרו.

תנור: יש לנקותו היטב מחמץ ומשאריות הדבוקות בדפנות התנור, רצוי להיעזר בחומרים ממיסי שומנים. (להיזהר על הידיים והעיניים) ולהפעילו בחום הגבוה ביותר למשך שעה או יותר. יש מחמירים בהגעלת התנור ומצריכים פירוק הדלת כדי להסיר משם פירורי חמץ, והיות ופעולה זו מורכבת נמנעים הם מהגעלת התנור. תנור עם ניקוי "פירוליטי", הגעלתו תבוצע ע"י הפעלת תהליך ניקוי ה "פירוליטי".

תבניות אפיה: תבניות האפייה מצריכות ליבון, העלול לקלקלם, לכן יש להשתמש בתבניות המיוחדות לפסח, או בתבניות חד פעמיות חדשות.

פלטה של שבת: אם מקפידים לכסותה ב "נייר אלומיניום", יש לנקותה היטב להסרת הלכלוך, ולכסותה בנייר אלומיניום חדש, זאת במקום לערות עליה מים מכלי ראשון שיכולים לגרום נזק ע"י חדירתם למערכת החשמל הפנימית. אם לא מקפידים לכסותה ב "נייר אלומיניום", היות והליבון מזיק לה, יש לנקותה היטב, להפעילה למשך כשעה, ולכסותה באלומיניום עבה.

החצובה וראש הלהבה: לנקותם היטב ולהגעילם בכלי ראשון, אם יש חשש שיינזקו יש להגעילם ע"י עירוי מכלי ראשון. ויש מחמירים ללבנם.

שיש מאבן: לנקותו היטב ולערות עליהם מים רותחים מכלי ראשון. אם מרדדים עליו בצק, יש לערות את המים הרותחים על גבי מתכת לוחטת המוחזקת סמוך לשיש. יש מחמירים לכסותו בנייר אלומיניום או שעוונית.

שיש העשוי מחומרים סינטטיים, פוסקים רבים סוברים שלא ניתן להגעילם, לכן יש לנקותם היטב ולכסותם בנייר אלומיניום או שעוונית.

כיורים: כיור ממתכת, פשוט הדבר שהגעלתו ע"י ניקויו היטב ועירוי מים רותחים מכלי ראשון. כיור העשוי מחרס מצופה, היות וברוב שימושו בולע שאריות מאכל רוויות בחומרי ניקוי, הגעלתו ע"י ניקוי היטב ועירוי מים רותחים מכלי ראשון. יש מחמירים להניח בתוכו קערה אחרת, עם חור ניקוז.

מיחם: לפי רוב שימושו אינו בולע חמץ שהרי משמש לחימום מים בלבד, לכן מספיק לנקותו היטב. יש מחמירים להגעילו ע"י הסרת האבנית שבו בעזרת חומרים ממיסי אבן, הרתחת מים כשהוא מלא על גדותיו והכנסת ברזל לוהט שיגרום למים לגלוש החוצה. אם מחממים על גבי המכסה חמץ כגון פיתות וכדומה במגע ישיר יש ללבנו, והיות ויש חשש שהמכסה יתעוות כתוצאה מהליבון, יש להחליפו או להשתמש בכיסוי זמני.

שינים תותבות: לצחצחם טוב מפני שאין אכילה בחום שיד סולדת בו.

כיריים אינדוקציה: אינם צריכים הגעלה כלל, אלא שטיפה טובה בלבד.

כלי פיירקס ודורלקס: לספרדים דינם ככלי זכוכית, למרות שמשתמשים בהם לבישול ע"ג האש, בכלים אלו יש מהאשכנזים הנוהגים להקל להגעילם בכלי ראשון, זאת היות והם עוברים תהליכי חיסום וחקשיה מיוחדים.

כלי אמייל: כלים מפח מצופה באמייל יש לנקותם היטב ולהגעילם בכלי ראשון, מנהג טוב להגעילם ע"י הכנסתם והוצאתם שלוש פעמים ברצף.

כלי פורצלן: כלים אלו עשויים מחרס, ומצופים בזכוכית, דינם ככלי חרס.

כלי חרס: כלי חרס שהשתמשו בהם בצונן הגעלתם ע"י שרייתם במים שלושה ימים מלאים והחלפת המים כל 24 שעות. אם השתמשו בו בחמים, לא ניתן להגעילו. (יש מצב שאפשר להגעיל כלי חרס, עפ"י שאלת חכם).

מיקרוגל: מיקרוגל עם גוף חימום לגריל והשחמה הגעלתו כפי שמגעילים תנור. מיקרוגל ללא גוף חימום להשחמה, הבישול בו נעשה ע"י גלים קצרים הטעונים אנרגיה חשמלית, החודרים דרך דפנות הכלי ומחממים את האוכל. לשינוי בשיטת הבישול השלכות על דרך הגעלתו. להלכה דרך הגעלתו היא כך: יש להימנע משמוש בו 24 שעות לפני ההגעלה, להרתיח מים עם מי סבון ולהשאירם במיקרוגל כמה דקות אחרי הרתיחה.

מחבת: אם השימוש בטיגון בשמן, הגעלתו כסיר בישול, אם השימוש ללא שמן או בשמן דק, יש ללבנו ואם חושש לקלקולו בליבון, לא ניתן להגעילו.

סירים: יש לשוטפם היטב ולהסיר את הלכלוך הדבוק בהם, ולהגעילם בכלי ראשון. בסיר לחץ יש להגעיל גם את הגומי האוטם. סירים גדולים שלא ניתן להגעילם בתוך סיר אחר, יש להרתיח בתוכם מים, ובשעת ההרתחה לזרוק לתוכם ברזל מלובן, שיגרום למים לגלוש אל מחוץ לדפנות הכלי.

צלחות כוסות, סכו"ם: יש לנקותם היטב ולהגעילם בכלי ראשון או לערות עליהם מים חמים מכלי ראשון בהתאם לאופן הבליעה.

מטחנת בשר: מטחנה ידנית: את גוף המטחנה דרכו מכניסים את הבשר ואת הציר המוביל את הבשר יש להגעיל בכלי ראשון. את החלק המנוקב דרכו עובר הבשר הטחון יש לחרוך באש ויש נוהגים להגעילו בכלי ראשון.

מטחנה חשמלית - בדרך כלל ראש המטחנה (החלק אשר בו מניחים את הבשר ובו נמצאים החלקים הטוחנים) ניתן לפירוק, יש להפריד את ראש המטחנה מהבסים, לנקות היטב את הבסים ולהגעילו בכלי ראשון.

מדיח כלים – יש דעות שונות בפוסקים. יש המתירים להגעילו על ידי שטיפה בלבד, מפני שבעת הדחת הכלים משתמשים בסבון הנותן טעם לפגם. ויש מחמירים ומגעילים באותו אופן, אך משתמשים במגשים אחרים המיועדים לפסח להלכה ניתן לנהוג כדעה ראשונה.

פינת העורך

"**אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם**" (פרק ד' – ג') מדוע בחטאו של הכהן המשיח נאמר: "**יחטא לאשמת העם**"? מסביר ב"אור החיים" הקדוש זצ"ל, על פי דברי רבותינו ז"ל: "**כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו**". אם כן, לו היה הכהן הגדול ממלא תפקידו כהלכה - מדריך נכון את העם ופועל בכל כוחו לזיכוי הרבים, היה ניצול מכל חטא.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לזוג הצעיר נועם ונוגה חיימוב הי"ו לרגל נישואיהם - ברכות להם ולמשפחותיהם משפחות חיימוב וטובי הי"ו
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לזוג הצעיר ידידיה יאיר ובתיה רוסלם הי"ו לרגל נישואיהם - ברכות להם ולכל משפחותיהם הי"ו
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

סופי - ברכה על מקום שנעשה נס לרבים/יחיד

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן ריח' סעיף א' כלשונו הטור שברכה על ניסים צריך לברך עם שם ומלכות: **"הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל, כגון: מעברות הים, ומעברות הירדן, ומעברות נחלי ארנון, ואבני אלגביש של בית חורון, ואבן שבקש עוג לזרוק על ישראל, ואבן שישב עליה משה בעת מלחמת עמלק, וחומת יריחו מברך: שעשה נסים לאבותינו במקום הזה. ובין ברכה זו ובין שאר ברכות הראייה הרי הם כשאר ברכות, וכולם בהזכרת שם ומלכות".**

בסעיף ב' פסק מרן: **"על נס שנעשה לקצת ישראל כל זמן שלא נעשה לכל ישראל או רובן, ואפילו נעשה לקצת שבטים, אין מברכין עליו".**

ובסעיף ג' פסק שברכה זו חובה ומברכים רק פעם בשלושים: **"כל אלו הדברים אינם אלא כשרואה אותם משלושים לשלושים יום, ואז הם חובה כמו בפעם ראשונה".**

ובסעיף ד' פסק שבנם של יחיד לא רק בעל הנס מברך, אלא גם יוצאי ירכו מברכים. **"הרואה מקום שנעשה נס ליחיד, אינו מברך; אבל הוא עצמו מברך שעשה לי נס במקום הזה; וכל יוצאי ירכו גם כן מברכין שעשה נס לאבי במקום הזה".**

ובסעיף ה' פסק שמי שנעשה לו יותר מנס אחד, במקום שמברך על הנס שאירע לו באותו מקום, צריך להזכיר גם את כל הניסים האחרים שנעשו לו: **"מי שנעשה לו נסים הרבה, בהגיעו לאחד מכל המקומות שנעשה לו נס צריך להזכיר כל שאר המקומות ויכלול כולם בברכה אחת".**

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן ריח' סעיף ט' שעל נס ליחיד שאינו יוצא מגדרי הטבע והוא כמנהגו של עולם, הנכון הוא לברך על נס זה בלי שם ומלכות: **"יש אומרים שאינו מברך על נס אלא בנס שהוא יוצא ממנהג העולם, אבל נס שהוא מנהג העולם ותולדתו, כגון שבאו גנבים בלילה ובא לידי סכנה וניצול וכיוצא בזה, אינו חייב לברך, ויש חולק, וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות".**

חזון עובדיה

כך כתב גם בספר חזון עובדיה טו' בשבט וברכות בעמודים שלח' שלט' סעי' א', שעל נס ליחיד שאינו יוצא מגדרי הטבע, כגון אדם שבאו לו גנבים וניצל או אדם שירו בו ולא פגעו בו וניצל אינו מברך "שעשה לי נס במקום הזה" (הערה: נראה שכוונתו שאינו מברך בשם ומלכות): **"...אבל על נס שהוא ממנהג העולם כגון שבאו עליו גנבים בלילה ובא לידי סכנה, או שירו עליו יריות ולא פגעו בו, אינו מברך "שעשה לי נס"".**

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק לב' כתב שליחיד שנעשה נס, מעבר לברכה "שעשה לי נס במקום הזה", הנכון הוא שיוסיף הודאה לה' בנתינת צדקה לעניים, ואם יכול, טוב גם שיתקן דבר לטובת הרבים במקום מגוריו:

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן ריח' אות ב' כתב לגבי המקום בו נעשה הנס, שהאדם לא צריך לעמוד באותו מקום שנעשה הנס בדיוק אלא אפילו אם רואה מרחוק יברך, אפילו אם רואה את המקום ע"י משקפת:

"ואין צריך לעמוד ממש באותו מקום שנעשה הנס, אלא אפילו רואהו מרחוק אך רואהו ראיה ברורה ובהירה, ג"כ יכול לברך שעשה וכו' במקום הזה (שרואה). ויש אומרים שאף אם הראיה על ידי משקפת ג"כ יכול לברך, אם כי לכתחילה טוב שיהיה ממש במקום ההוא וישתחוה וישבח ויודה להשם יתברך על ניסיו וחסדיו".

ובאות י' הרחיב ופירט על איזה סוגי ניסים ליחיד, צריך הוא לברך "שעשה לי נס במקום הזה" בשם ומלכות: **"מי שהיה במצב של סכנה ודאית, דהיינו שעפ"י דרך הטבע אדם הנמצא במצב כזה או במקום אסון כזה אחת דתו למות, ובחמלת ה' עליו יצא משם בחיים. וכגון מי שפגשוהו חיות טורפות, נחשים ועקרבים הממתים, והיה השהות בידם להמיתו, ועפ"י דרך הטבע אין אדם יכול לימלט חי ממלתעותיהם. ובכלל זה בני אדם אשר המה כחיות טורפות, דהיינו ליסטים רוצחי נפשות (מחבלים וכדו') אשר עפ"י דרך הטבע אין יוצאים מידיהם חי".**

"וכן מי שנפלה עליו מפולת של בנין או כותל, או שנפל ממקום גבוה, ובאופן שעפ"י דרך הטבע אין הסבר כלל איך ניצול אדם זה. וכן כל כיוצא בזה, וכגון מי שהיה מעורב בתאונת דרכים או בפיגוע תופת באופן שעפ"י דרך הטבע ולהערכת מומחים אין אדם ניצול ממנה, או שזרקו עליו אבנים הממיתות או ירו עליו חיצי מות ובמשך זמן מה לא היה לו מקום מסתור ועפ"י הטבע אין אדם ניצול מאש תופת כזו".

שו"ת שבט הלוי

בשו"ת שבט הלוי בחלק ג' סימן קסג' אות ד' ד"ה "ואשר", כתב מסברה שילד קטן שנעשה לו נס בעודו קטן, כאשר יגדל צריך לברך במקום שנעשה לו נס "ברוך שעשה לי נס במקום הזה".

פניני הלכה

בספר פניני הלכה ברכות בפרק העוסק בברכה "שעשה לי נס במקום הזה" כתב שסכנה שבה רוב גדול של הנמצאים בה מתים, נחשבת לנס עליו מברכים "שעשה לי נס במקום הזה" בשם ומלכות. ופירט מספר דוגמאות לכך, והוסיף שמכיוון שאדם קרוב אצל עצמו, שלא יחליט לבדו אם אכן היה בסכנה שרוב גדול מתים ממנה, אלא ישאל שאלת חכם, ועל פי השערת מומחים החכם יפסוק אם עליו לברך בשם ומלכות:

סיכום

הרואה מקום שנעשה בו ניסים לאבותינו מברך ברוך שעשה ניסים לאבותינו במקום הזה, רק כשרואה את המקום המדוייק. יש לברך ברכה זו בכל פעם שעברו שלושים יום מאז הפעם האחרונה שראה מקום זה. את הברכה מברכים בשם ומלכות ויש מצווה לברך. הרואה את נציב המלח של אשת לוט, מברך שתי ברכות: א. "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם דיין האמת" על מיתתה. ב. "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם זוכר הצדיקים" על הצלת לוט, אבל היות וכיום המקום של נציב המלח הוא בגדר השערה ולא ידוע בוודאות, יאמר ברכות אלו בלי שם ומלכות.

על נס של יחיד יש לברך ברוך שעשה לי נס במקום הזה, וכן יוצאי חלציו מברכים "**ברוך שעשה נס לאבותי במקום הזה**", ודווקא נס כזה שהיה בסכנה וניצל כגון שנידרם וניצל, אבל אם כמעט ניזוק אין מברכים ברכת שעשה לי נס, ואם נעשו לו ניסים נוספים, כשמברך במקום אחד "שעשה לי נס במקום הזה" צריך להזכיר באותה ברכה את כל הניסים שנעשו לו במקומות האחרים. כאשר אדם רואה את המקום שבו נעשה לו נס בפעם הראשונה, אפילו לא עברו שלושים יום מהיום בו אירע לו הנס, יברך. ולאחר מכן, אם יראה את המקום אחר שלושים יום שלא ראהו – יברך שוב.

מי שנעשה לו נס וניצל מסכנה, ראוי שיתרום צדקה לתלמוד תורה וישיבות כפי השגת ידו, ויאמר: "הריני נותן זה לצדקה, ויהי רצון שיהא נחשב במקום תודה שהייתי חייב בזמן המקדש". וראוי לומר פרשת קרבן תודה. וכן טוב להתנדב באיזה דבר לטובת הציבור. ובכל שנה יזכור את יום הנס, וירבה בתורה ותפילה והודאה לה'.

כשם שבעל הנס חייב לברך, כך גם בניו ונכדיו צריכים לברך כמותו בעת שיראו את מקום הנס כל שלושים יום, ואם הוא רב, גם תלמידיו המובהקים צריכים לברך כמותו. ולגבי הנינים וצאצאיהם נחלקו הראשונים. ולמעשה, הצאצאים שנולדו בזכות הנס, היינו שאביהם הראשון נולד אחר התרחשות הנס, צריכים לברך עד סוף כל הדורות. ואלה שנולדו לפני התרחשות הנס, מהנינים של בעל הנס ואילך – אינם מברכים.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

בתהלים פרק ב' פסוק ט': "**תרעם בשבט ברזל ככלי יוצר תנפצם**" ביאר מלבי"ם שהקב"ה אומר לעם ישראל שניתנת להם הרשות לרצוץ את הגויים שקמו על ה' – על עם ישראל בשבט ברזל, והם יהיו ככלי יוצר המוכן לקבל הניפוץ והשבירה לגמרי – כלומר הרשה גם להכריתם ולהאבידם לגמרי.

את פסוק י': "**ועתה מלכים השכילו הוסרו שפטי ארץ**" – מבאר מלבי"ם שעם ישראל שקיבל את רשותו של הקב"ה לרצוץ את הגויים שקמו עליהן פונה לגויים לתקן את דרכיהם ובכך ימנעו מאבדון: "**ועתה, רוצה לומר אחר שה' הרשה אותי ע"ז וכל ממלכות הארץ נתן בידי, ורק אם אשאל אכריתם ויאבדו, א"כ למה תמרדו ותמתינו עד עת שתאבדו, טוב שתשכילו עתה. השכילו הוסרו ר"ל השכילו זאת מצד הערת השכל וקבלו זאת מאהבה, או עכ"פ הוסרו מצד המוסר ויראת העונש העתיד לבא עליכם, ומצד זה**".

פסוק יא': "**עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה**" – הוא המשך הפניה לאומות העולם שיתקנו את דרכם, כדי שסופם יהיה טוב והרעדה תהפך לגילה: "**עבדו את ה' ביראה, ובזה תרויחו שלבסוף תגילו ברעדה הזאת שחרדתם ויראתם מן העונש. מפרש דבריו, נגד מה שאמר עבדו את ה' במה תעבדו את ה'?**"

את הפסוק האחרון פסוק יב': "**נשקו בר פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו אשרי כל חוסי בו**" מבאר מלבי"ם כסיום הפניה לאומות העולם "**נשקו בר**" - שיתחברו למבורר מאת ה'. פירוש אחר "**נשקו בר**" – שיהיו היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, ולא כמוץ אשר תדפנו רוח.

"**נשקו בר, התחברו אל המבורר מאת ה', שבמה שתעבדו עבודת המלך משיח ה' ידמה כאילו אתם עובדים את ה'. וגם אמר נשקו בר, היו כמוץ הנושק וסובב את הבר והדגן, בל תהיו כמוץ אשר תדפנו רוח. לכן תפס מילת בר שהוראתו תאומית על המבורר והנבחר ועל הבר והדגן, ונגד מה שאמר ביראה, מפרש ממה יתיראו? פן יאנף ה' (הנזכר בכתוב הקודם) ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו, רוצה לומר אחר שרק במעט שיבער אפו תאבדו דרך, כמ"ש ודרך רשעים תאבד, וכ"ש שראוי לכם להתירא פן יאנף, שפעל אנף מורה על שמכלה חרון אפו בעונש נחרץ, ונגד מ"ש וגילו ברעדה מפרש כי אשרי כל חוסי בו ולכן תגילו אח"כ על שחסיתם בה**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית, ושהספר מתאים ומועיל לכל סוגי בני האדם. את פסוקים י' עד יב' מפרש מלבי"ם שזו חוכמת המוסר שאומר האב לבנו - לדוגמא שלא ילך בחבורה עם אנשים שליליים, שיכולים לפתות אותו לעשות מעשה לא קיצוני - לפגוע בבני אדם, מבלי להורגם, אלא רק לקחת את ממונם והם ישארו בחיים.

את פסוקים יג ויד' מפרש המלבי"ם שהם דרכי הפיתוי – שעל ידי זה נמצא הון יקר מכסף וזהב וכדומה, ממנו גם הוא יקבל את חלקו בגורל.

את פסוק טו': "**בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם**". מפרש מלבי"ם שבפסוק זה חוזר האב אל בנו ומזהירו לא לבתפתות אליהם ולא ללכת איתם לא במסלול הראשי שלהם ולא בנתיבית הצדדיים, ומוסיף, שלא רק להימנע מללכת איתם, אלא לגמרי להימנע מלהיות במחיצתם.

"**בני אל תלך בדרך אתם, דרך הוא הדרך הגדול הקבוע לרבים, והנתיבות הם של יחידים, ומוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בדרך הגדול שלהם הקבוע לכולם, כי גם אל תלך בנתיבתם, בנתיב שהולך בו יחיד מהם.**

וגם הוסיף שלא לבד שלא תלך אתם בצוותא חדא, כי גם אם הם אין הולכים שם מנע רגלך שלא תלך בנתיב שהלך בו יחיד מהם, כי הם ירצחו גם אותך:

את פסוק טז': **כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם**" מפרש מלבי"ם שאותם אנשים הם רצים אל הרע – ומתחיל להסביר לגבי גזל שהוא דבר שבקלות ניתן להסביר את הרוע שבו וזה לא נעצר שם ומגיע עד לרצח, ועוד שמי שמחיל להיות בחברתם קשה לו להימלט מהם.

"**כי רגליהם לרע ירוצו, האב מודיע לבנו הקטן שידע שכל מה שרצים הוא לרע כי הגזל הוא דבר רע, (בזה יתחיל האב ללמד את בנו בדבר שיבין בקל בשכלו, ומוסיף להסביר לו כי) חוץ ממה שהוא דבר רע ירצחו גם אותך, כי ימהרו לשפך דם, (וגם כל תחשוב שבתוך כך תשמט מידם, כי ימהרו לזה)**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. בתחילת הפרשה ה' קורא למשה, מה הוא מצווה אותו?

א. על בניית המשכן. ב. על מעשה הקורבנות.

ג. על ההכנות לכניסה לארץ ישראל. ד. כל התשובות נכונות.

2. מהו קורבן השלמים?

א. קורבן לכפר על חטא בשוגג. ב. קורבן שהביאו הצדיקים והשלמים.

ג. קורבן שהובא לעשות נחת רוח לה'. ד. כך נקראו קורבנות התמיד.

3. האם מותר להקריב לה' קורבן ובו דבש?

א. כן, ואפילו רצוי. ב. מותר רק בקורבן שמביא כהן גדול.

ג. מותר, אך רק בקורבן שמביא מלך או נשיא. ד. אסור.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ו' עד ח'

7. "...עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי ה'..." (פרק א') מדוע שחטו על ירך צפון?

א. לכפר על – מצפון תפתח הרעה. ב. הצפון מבטא את מידת הגבורה.

ג. בצפון טמונה הסגולה לעושר. ד. הצפון פנה לעבר קודש הקודשים.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ו'

4. "וְהִקְטִירוּ הַכֹּהֵן...לֶחֶם אִשֶּׁה לַה'" (פרק ג') למה הכוונה "לחם"?

א. החלות הבאות עם הקורבן יהיו חמץ. ב. לחם הוא לשון מאכל.

ג. החלות הבאות עם הקורבן יהיו מצה - לחם עוני. ד. שלם ולא חצוי.

5. "...אשום אשם לה'" (פרק ה') מה מרכה הצירוף "אשום אשם"?

א. לרבות אשם נזיר. ב. לרבות אשם מצורע.

ג. לרבות אשם שפחה חרופה. ד. כל התשובות נכונות.

6. "קָרְבַּן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אֹתָם לַה'..." (פרק ב') לאיזה קורבן הכוונה?

א. ביכורים שבאים מדבש, כמו תאנים ותמרים. ב. שתי הלחם שהם שאור.

ג. קורבן ראשון שמקריב כהן בתחילת עבודתו. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ו' עד ח'

8. "על שפך הדשן ישרוף" (פרק ב') היכן שרפו את חטאת הכהן המשיח?

א. בפרהסיא כדוגמא אישית. ב. במקום מוסתר, שלא לפגוע בו.

ג. כהן משיח שחטא פטור מהקרבת קורבן חטאת. ד. על יסוד המזבח.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים על שם אשת החסד: אודליה פונקלר (תורג'מן) ז"ל הינה נקודת אור ביישוב פעילה בימים: ראשון, ורביעי בערב, וכן ביום רביעי בבוקר.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות ללימוד תורה משמעותי של אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941